

Carta a l'arquebisbe de València sobre els textos litúrgics valencians*

Reverendíssim Pare en Crist:

Els signants d'este escrit, preveres de l'Església de València, ens adrecem a vós, constituït Vicari de Jesucrist, el Bon Pastor, en favor dels fidels cristians i de tots els valencians i valencianes de bona voluntat.

Des del començament del vostre pontificat heu donat nombroses mostres de consideració i estima cap al valencià, que és la llengua pròpia del nostre poble (Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana, art. 6). Esta actitud ha suscitat en molts una gran esperança i ens fa confiar en una prompta i definitiva aprovació dels textos litúrgics valencians.

I. ANTECEDENTS HISTÒRICS I LITERARIS

Sabeu que el poble valencià naix com a tal amb la constitució del Regne cristià de València el s. XIII. De fet, en la festivitat anual del 9 d'octubre commemorem alhora la dedicació de la Seu valentina, de la qual sou titular, i els nostres orígens com a comunitat civil. Des del principi, el nou regne va ser dotat d'institucions i lleis pròpies —els Furs— i tingué el valencià com a llengua oficial. Va ser en esta llengua que els autors del nostre Segle d'Or, el s. XV —sant Vicent Ferrer, Francesc Eiximenis, Isabel de Villena, Ausiàs March o Joan Roís de Corella, per citar-ne només alguns— feren aportacions de gran valor al conjunt de la cristiandat occidental.

Durant els segles successius, en circumstàncies polítiques i culturals adverses, el valencià va seguir sent cultivat per insignes escriptors eclesiàstics. En la Renaixença del s. XIX, la inspiració cristiana fou decisiva, i seguí influïnt al llarg del s. XX: pensem en Mn. Joaquim Garcia Girona, el P. Francesc Miret i el beat Gonçal Vinyes, víctimes de la persecució religiosa del 1936, i, ja en la postguerra, en Mn. Andreu Nogués, Mn. Frederic Moscardó i Mn. Vicent Sorribes, junt amb benemèrits i abnegats seglars com Carles Salvador, Nicolau Primitiu o Martí Domínguez.

Cal mencionar, en particular, la rica tradició de versions bíbliques i litúrgiques valencianes, de les més notables d'entre els territoris europeus. Hi excel·lixen la versió valenciana del Cànon de la Missa a cura de Guillem Anglés, la Bíblia de fra Bonifaci Ferrer (primera traducció de les Escripures a una llengua romànica portada a la impremta) i la publicació, per mandat de l'autoritat diocesana, de set edicions del Ritual valencià dels sagraments entre els ss. XVI i XIX.

II. EL PROCÉS D'APROVACIÓ DELS TEXTOS LITÚRGICS EN VALENCIÀ

Amb estos gloriosos antecedents, i com a ressò de les disposicions del Concili Vaticà II, el 1964 s'arreplegaren més de 20.000 firmes demanant la celebració de la sagrada litúrgia en valencià. En 1973, els bisbes de les diòcesis valencianes varen crear una Comissió interdiocesana per als textos litúrgics en llengua vernacla, que preparà el Missal dominical i festiu, aprovat pels bisbes en 1974 i publicat en edició manual per a ús dels fidels dins el Llibre del Poble de Déu (1975). Desgraciadament, les fortes tensions ideològiques i polítiques del moment, que a València es varen perllongar durant més d'una dècada, obstaculitzaren l'edició del Missal com a llibre d'altar.

Al llarg dels darrers anys els textos de la litúrgia romana s'han enriquit considerablement i l'any 2002 ha sigut publicada la tercera edició del Missal romà, hui en vigor. També la llengua valenciana, en la seua expressió escrita, ha anat perfilant-se. Superant enfrontaments i polèmiques estèrils, el 1998 va ser creada per les Corts valencianes, d'acord amb el dictamen del Consell Valencià de Cultura i comptant amb un ampli consens de les forces polítiques i d'entitats cíviques i culturals, l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL). El vigent Estatut d'Autonomia dota l'AVL del màxim rang institucional, com a part de la Generalitat Valenciana (art. 20), i li atribueix la competència exclusiva per a establir la normativa lingüística del valencià (arts. 6 i 41).

El primer òrgan de treball establert per l'AVL, el 2001, fou la Comissió de Texts Religiosos, "atenent al desig reiteradament expressat pels bisbes de les diòcesis valencianes i considerant la decisiva importància de la literatura religiosa en la conformació de l'idioma valencià, així com el pes sociològic que el fet religiós exercix en la nostra Comunitat." Amb el *placet* de l'arquebisbe Agustí García-Gasco, hui cardenal, la Comissió va estar presidida per mons. Ramon Arnau, aleshores degà de la Seu, fins al seu traspàs en 2008; l'arquebisbe mateix li havia suggerit la conveniència de preparar la versió valenciana dels textos litúrgics, particularment del Missal romà.

El 2002, el Ple de l'AVL aprovà, per dèneu vots a favor, una abstenció i cap vot en contra, la proposta de traducció del Missal elaborada per la Comissió. L'amplíssim acord, aconseguit gràcies al guiatge conciliador del Dr. Arnau, incorporava les diverses sensibilitats lingüístiques existents, i va poder tindre en compte la Bíblia Valenciana Interconfessional, editada el 1996 amb *laudatio* del President del Consell pontifici per a la promoció de la Unitat dels Cristians, cardenal Edward I. Cassidy. Entre 2002 i 2003 els textos van ser lliurats als bisbes diocesans de València, Sogorb-Castelló i Oriola-Alacant. Sis anys després, però, l'autoritat eclesiàstica no ha pres cap decisió quant al tema i a hores d'ara el procés es troba paralitzat.

III. CONSIDERACIONS DOCTRINALS, CANÒNIQUES I PASTORALS

L'aprovació definitiva dels textos litúrgics en valencià, demanada per molts sacerdots i seglars, no admet cap més dilació. L'ús normal d'una llengua qualssevol en l'àmbit públic deriva d'un dret natural de naturalesa col·lectiva, que obliga, tant als poders civils com a l'autoritat religiosa, a reconèixer-lo i a garantir-lo. Este principi fonamental, que el Concili Vaticà II va fer extensiu a la llengua litúrgica, és doctrina

constant de l'Església catòlica, explicitada pel magisteri papal i conciliar des de Pius XI fins a l'actualitat.¹

El seu fonament més profund, però, el trobem en els misteris de l'Encarnació i de Pentecostés. En efecte, el Verb de Déu fet home ha assumit en ell totes les realitats temporals, tant de la natura com de la cultura, per a consolidar-les i purificar-les amb la seua gràcia,² i, per l'efusió de l'Esperit Sant, l'Església mateixa “abraça en la caritat totes les llengües i venç així la dispersió de Babel.”³ Més encara: només si l'Església acull en el seu si maternal totes les llengües i cultures esdevé plenament catòlica i apareix així enmig del món com a icona de la divina Trinitat, una en la seua diversitat i diversa en la seua unitat.

En terres valencianes, però, ens trobem amb una situació ben lamentable, que contradiu *de facto* esta catolicitat. Nombrosos membres del nostre poble, especialment jòvens, parlen i viuen en valencià, com fent seua la bella reflexió del papa Pau VI: “També per als pobles val l'exhortació del Crist: Què traurà l'home de guanyar tot el món si perd la seua ànima?”⁴ Però, quan arriben a l'església, són privats sovint de l'ús de la llengua pròpia, segons els diuen, “per falta de textos litúrgics aprovats”. Aleshores la comunitat cristiana deixa de ser per a ells “la casa de l'esperança”, per emprar les vostres expressives paraules, i no pocs s'allunyen de la fe.

Això és constatable a la ciutat de València —on no se celebra cap missa ni ofici en valencià a la Seu, a diferència de Castelló i Alacant— i, en general, a les comarques valencianoparlants. Altres voltes sí se celebra la litúrgia en el nostre idioma, però en circumstàncies de provisionalitat i confusió: amb els textos de 1974 i altres adaptats o traduïts privadament, fent servir fotocòpies i fulls solts... Es tracta d'un desordre inadmissible, obertament contrari a la dignitat i al decòrum exigits per la mateixa naturalesa de la litúrgia, tal com constantment ens recorda el sant pare Benet XVI. La instrucció *Liturgiam authenticam*, de la Congregació per al Culte diví i la disciplina dels Sacraments (2001) ho prescriu de manera taxativa: “Cal que se supere com més prompte la fase provisional dels fulls i els fullets, allí on es done.” (n. 120).

¹ Vegeu principalment: Pius XI, encíclica *Mit brennender Sorge* (n. 21); Pius XII, radiomissatges de Nadal de 1939 i 1941; Joan XXIII, encíclica *Pacem in terris* (nn. 94-97); Concili Vaticà II, constitucions *Lumen gentium* (nn. 13-17), *Sacrosanctum Concilium* (nn. 32, 36-38) i *Gaudium et spes* (nn. 29, 44, 55, 58), decret *Ad gentes* (nn. 4, 10, 26, 41); Pau VI, encíclica *Populorum progressio* (n. 40), exhortació apostòlica *Evangelii nuntiandi* (n. 20); Joan Pau II, exhortació apostòlica *Catechesi tradendae* (n. 53), encíclics *Slavorum apostoli* (passim) i *Redemptoris missio* (nn. 52-54), carta apostòlica *Orientalis lumen* (n. 7). Cal afegir-hi les Constitucions sinodals de l'arxidiòcesi valentina de 1987 (nn. 232, 248, 447, 693, 755 i 766, encara per aplicar).

² Cf. *Gaudium et spes*, n. 58.

³ *Ad gentes*, n. 4; amb abundoses citacions dels sants Pares grecs i llatins.

⁴ *Populorum progressio*, n. 40.

D'altra banda, cal dir que les versions de la litúrgia confeccionades amb una normativa distinta de l'establida legalment per l'AVL, no s'usen més que de forma ocasional i en cercles molt reduïts.

En l'àmbit civil, el valencià, segons la normativa oficial de l'AVL, s'utilitza habitualment i pacíficament en la producció bibliogràfica, en l'ensenyança primària i secundària, en les universitats, en l'Administració autonòmica i estatal, en els tribunals, en la televisió i els altres mitjans de comunicació, en l'esport i l'oci... excepte en l'Església —llevat d'unes poques excepcions—, encara que, ja en 1998, el Consell Valencià de Cultura havia convidat “el món eclesiàstic [...] perquè se sume a este impuls de valencianització”. Açò ens avergonyix, ens dol i ens entristix profundament com a cristians i com a pastors de les nostres comunitats, convençuts com estem que, tal com ensenya el Magisteri, sense la inculturació de la fe no resulta possible l'evangelització de la cultura.

IV. PETICIÓ

Reverendíssim Pare: vos demanem que, d'acord amb el que determina la normativa canònica vigent,⁵ in situ els bisbes de Sogorb-Castelló, Oriola-Alacant i Tortosa per tal que, juntament amb vós, proposen a la Conferència Episcopal Espanyola la traducció de la totalitat dels textos litúrgics al valencià.

Obtinguda l'aprovació de la Conferència Episcopal, i la conformitat de la Seu Apostòlica, haurà de ser nomenada una comissió interdiocesana *ad hoc*, que revisarà, des del punt de vista doctrinal i litúrgic, els treballs ja realitzats per l'AVL en virtut de la seua autoritat normativa en matèria lingüística, autoritat que l'Església no pot deixar de reconèixer, per tal com deriva de l'orde legal i democràtic de la societat civil.

Amb el vist-i-plau dels bisbes amb jurisdicció al territori valencià, el text revisat serà sotmés a l'aprovació de la Conferència Episcopal i haurà d'obtindre, finalment, la *recognitio* de la Seu Apostòlica.

València, 29 de juny del 2009,
solemnitat dels Apòstols sant Pere i sant Pau

* Esta carta va ser enviada a mons. Carles Osoro, aleshores arquebisbe de València; l'11 de juny del 2010 fou adreçada també als bisbes titulars de les Seus de la Província Eclesiàstica Valentina (Sogorb-Castelló, Oriola-Alacant, Mallorca, Menorca i Eivissa), i als dos bisbes auxiliars de València, ja amb 111 signatures; finalment, el 13 de juliol del 2015 va ser remesa, amb 136 signatures, a l'actual arquebisbe, mons. Antoni Cañizares.

⁵ Cf. *Liturgiam authenticam*, nn. 10-12; 15-16; 71-74; 79-81; 87-88; 120.